

තෙත් කලාපයේ ප්‍රාග් මානවයාගේ ශිලා මෙවලම් භාවිතය

පාභියංගල සුමංගල හිමි

සාරාංශය

ප්‍රාග්ඓතිහාසික අවධියේ යුග බෙදීම් සිදුකරනු ලබන්නේ ප්‍රාග් මානවයා විසින් නිර්මාණය කරන ලද ශිලා මෙවලම් උපයෝගී කරගෙනය. ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාග්ඓතිහාසික අවධිය පුරාශිලා යුගය, මධ්‍ය ශිලා යුගය සහ නවශිලා යුගය යනුවෙන් වර්ග කෙරේ. නවශිලා යුගය පිළිබඳ පුරාවිද්‍යාඥයන් අතර ඇත්තේ නොවිසිඳුණු මතයකි. මෙම යුග බෙදීම් අතුරින් මධ්‍යශිලා යුගය වැදගත් වනුයේ ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාග් ඉතිහාසය පිළිබඳ සාකච්ඡා කිරීමේදී වැඩිම සාධක ප්‍රමාණයක් අනාවරණය වීමය. මෙතෙක් සිදුකර ඇති පර්යේෂණ අනුව නිර්ත දිග තෙත් කලාපය තුළ මධ්‍යශිලා යුගයේ ප්‍රාග් මානවයාගේ ක්‍රියාකාරකම් රැසක් පිළිබඳ අධ්‍යයනය කර ඇත. මෙහිදී මෙතෙක් සිදුකර ඇති පර්යේෂණ උපයෝගී කරගනිමින් තෙත් කලාප ප්‍රාග් මානවයාගේ ශිලා මෙවලම් ගොනුව පිළිබඳ සාකච්ඡා කිරීමට අපේක්ෂා කෙරේ.

ප්‍රවේශය

මධ්‍යශිලා යුගයේ ජීවත් වූ මානවයින් සිය ජීවනෝපාය සකසාගැනීම සඳහා ස්වාභාවික පරිසරයේ පැවති සම්පත් උපයෝගී කර ගැනීම ඉතා වැදගත් වේ. විශේෂයෙන්ම අතීත මානවයාගේ මූලික ජීවනෝපාය අංගයක් වූ දඩයම සඳහා අවශ්‍ය මෙවලම් සකසා ගැනීමට පාෂාණ සහ ඛනිජ උපයෝගී කරගෙන ඇත. ශිලා මෙවලම් (Stone tools) සකස් කර ගැනීමට විවිධ කහඳ වර්ග (Chert) හා තිරුවානා වර්ග (Quartz) උපයෝගී කොටගත් ආකාරය පාභියන් ලෙන, බටදෙඹලෙන, බෙලිලෙන, බෙල්ලන්බැඳිපැලැස්ස, පොත්ගුල් ලෙන හා අත්තනගොඩ අළුලෙන ආදී ප්‍රාග්ඓතිහාසික වාසස්ථාන ආශ්‍රයෙන් සිදුකොට ඇති පර්යේෂණ මගින් සනාථ වී ඇත. මෙම ප්‍රධාන ඛනිජයන්ට අමතරව පළිඟු (Chalcedony), යමහල් ස්ඵටික (Igneous crystalline) හා වෙනත් විවිධ ද්‍රව්‍ය

(Pigments & miscellaneous materials) හඳුනාගත හැකිය. තම ජීවනෝපාය සකසා ගැනීම සඳහා ස්වභාවික පාෂාණ උපයෝගී කොටගත් මධ්‍යශිලා මානවයා තම අභිචාර විධි සඳහා ද ස්වභාවික සම්පත් පරිහරණය කළ බවට සාධක ද ඉතා වැදගත් වන්නේ අදියරෙන් අදියරට මානව පරිණාමයේ ඉහළට ගමන් කිරීම ඉන් පිළිබිඹුවන බැවිනි. විශේෂයෙන්ම මානවයාගේ පුද්ගලික කටයුතු හා ලෙන් චිත්‍ර කලාව සඳහා ද සායම් වශයෙන් හෙමටයිට් (Hematite), මිනිරන් (Mica) හා යම් යම් ඛනිජමය වූ පාෂාණ භාවිතයට ගෙන ඇති බව ද පර්යේෂණ මගින් සනාථ කරගෙන තිබේ. මෙම තත්ත්වයන් අනුව අවබෝධ වන්නේ මධ්‍යශිලා මානවයා සිය තාක්ෂණික කටයුතු හා විවිධ අභිචාර විධි සඳහා ස්වභාවික සම්පත් උපයෝගී කොටගෙන ඇති බවයි. කෙසේ නමුත් ප්‍රාග්ඓතිහාසික මානවයාගේ ශිලා මෙවලම් සහ අනෙකුත් අවශ්‍යතාවයන් අධ්‍යයනය කිරීමේ දී ප්‍රධාන ඛනිජ වර්ග 02 ඔස්සේ ඒවා සකසාගෙන ඇති ආකාරය පැහැදිලි වේ (Deraniyagala; 1992, 194-195).

1. තිරුවානා - Quartz
  - දීප්තිමත් තිරුවානා - Clear quartz
  - කිරිපැහැති තිරුවානා - Milky quartz
  - කණිකාමය කිරිපැහැති තිරුවානා - Granular milky quartz
  - රෝස තිරුවානා - Rose quartz
  - කණිකාමය රෝස තිරුවානා - Granule rose quartz
  - රූටයිල් තිරුවානා - Rutile quartz
  - අඹතේස්ත - Amethyst
2. කහඳ - Chert
  - විනිවිද පෙනෙන කහඳ - Translucent chert
  - විනිවිද පෙනෙන කණිකාමය කහඳ - Opaque medium-grained chert
  - කණිකාමය කහඳ - Granular chert

නයස් වැනි පාෂාණයන් ඇඹරුම් ගල් සහ කිණිහිර සකසා ගැනීම සඳහා යොදාගෙන ඇත. ආලේප හෝ අනිවාර කටයුතු සඳහා සායම් වර්ණක භාවිත කර ඇත. අනෙකුත් ඛනිජ ද්‍රව්‍යවලින් නිර්මිත මෙවලම් ඉතා සුළු වශයෙන් හමුවේ.

ප්‍රාග්ඓතිහාසික මානවයා ජීවත් වූ පරිසරය පාලනය කිරීමේ දී යොදාගත් තාක්ෂණය වැඩි හරියක් නිරූපණය වන්නේ ශිලා මෙවලම්වලිනි. ප්‍රාග්ඓතිහාසික යුගයන් වර්ග කිරීමේදීත් පුරාවිද්‍යාඥයන් විසින් උපයෝගී කරගනු ලැබුවේ මෙකී ශිලා මෙවලම්වල තාක්ෂණික විකාශනයයි. බෙල්ලන්බැඳිපැලැස්සේ හා වෙරළබඩ බෙලිකටු තට්ටු හැර අනෙකුත් සියලු ඵලිමහන් ප්‍රාග්ඓතිහාසික ස්ථානවල ඓතිහාසික ද්‍රව්‍ය ආරක්ෂා වී පැවතී නොමැත. විශේෂයෙන් ගුහා ආශ්‍රිත පස් තැන්පතු අතර ආරක්ෂා වී ඇති ශිලාමය ආයුධ හැර ඇටකටු, අං සහ බෙලිකටුවලින් තැනූ ආයුධ සුළු වශයෙන් හමු වී ඇත. උණ ලී හෝ බට ලීවලින් තැනූ ආයුධ ද ප්‍රාග්ඓතිහාසික මානවයා භාවිත කරන්නට ඇතැයි අනුමාන කළ හැකිය. මේවා ස්වභාවික හේතු නිසා විනාශ මුඛයට පත්වන්නට ඇත. එම නිසා මෙකී තත්ත්වය පැරණි මිනිසාගේ තාක්ෂණය හඳුනාගැනීමේ දී සැලකිල්ලට ලක්කළ යුත්තකි.

මධ්‍යශිලා යුගයේ මිනිසා ස්වකීය මෙවලම් තනා ගැනීම සඳහා පහසුවෙන් අමුද්‍රව්‍ය ලබාගැනීමට හැකි ප්‍රදේශවල පිහිටා ඇති ගල්ගුහා පිළිබඳව අවධානය යොමු කළ බව පෙනේ. මන්දයත් ඔවුන් වාසය කළ සෑම ස්ථානයක්ම මෙම අමුද්‍රව්‍ය ලබා ගැනීමට හැකි බැවිනි. මේ මානවයා ශිලා මෙවලම් සඳහා පතුරු ගලවා ගැනීම සිදුකොට ඇත්තේ ගංගාවල හෝ ඇළදොළවලින් ලබාගත හැකි රවුම් හෝ අර්ධ රවුම් ගල්වලිනි. පාහියන් ලෙන, බටදොඹ ලෙන, බෙලිලෙන හා පොත්ගල් ලෙන ආශ්‍රයෙන් ලැබෙන ශිලා මෙවලම් අතර මෙම බෝල ගල් දොළවල් ආශ්‍රිතව බහුලව දැකිය හැකිය. ලෙන අසලින් ගලාගෙන යන්නා වූ දොළ පහර මානවයාට අවශ්‍ය ශිලා සැපයූ කදිම ස්ථානයකි. මානවයා විනිවිද පෙනෙන ගල් පතුරු භාවිත කර ඇත්තේ ගල් මෙවලම් හා කැපුම් වැනි සියුම් මෙවලම් තැනීම සඳහා ය. පොදුවේ ගත්කල ගල් ගුහා සන්දර්භවලින් ලැබෙන සාධකවලට අනුව ඉතා කුඩා ප්‍රමාණයේ කටුස්සන්ගේ සිට අලි ඇතුන් වැනි විශාල

ප්‍රමාණයේ සතුන්ගේ මස් කපා වෙන්කර ආහාරයට ගැනීමට මෙකී මෙවලම් භාවිත කොට ඇති බවට සාධක ඇත. එසේම සතුන් දඩයම් කොට ආහාර සකස් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය දක්වාම සිය මෙවලම් ගොනුව පිළියෙල කොට ඇත.

තෙත් කලාපයේ ප්‍රාග්ඓතිහාසික ස්ථානයන්හි සිදුකරන ලද කැණීම්වලින් තිරුවානා සහ කහද, නයිස් ආදී පාෂාණ සහ බනිජයන්ගෙන් කරන ලද ශිලා මෙවලම් අනාවරණය වේ. මෙම ගල් ආයුධ අතුරින් ජ්‍යාමිතික ක්ෂුද්‍රශිලා මෙවලම් (Geometric Microlith Tools) වැදගත් වේ. ජ්‍යාමිතික ක්ෂුද්‍ර ශිලා සම්ප්‍රදය පිළිබඳව යුරෝපයේ මුල්ම කාලනිර්ණයන් මින් වසර 12,000 කට පමණ පෙර ඒවාය. එබැවින් බටදොඹ ලෙනින් වසර 28,500 ක ද, බෙලිලෙනෙන් වසර 27,000 කට පෙරද, බුන්දල ප්‍රදේශයෙන් වසර 28,000 කට පෙරද භාවිත වූ ජ්‍යාමිතික ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම් සොයා ගැනීම සුවිශේෂී වේ (දැරණියගල; 1991, 16). විශ්ලේෂණ අවසන් කර ඇති බැවින් බටදොඹ ලෙන් කැණීමෙන් හමුවූ ශිලා මෙවලම් එකතුවෙහි විවිධ හැඩතල ස්වරූපයේ මෙවලම් රැසක් හඳුනාගත හැකිය (ඡායාරූප 01). 1986/88 වර්ෂවල දී පාහියන් ලෙන තුළ සිදුකළ කැණීම් මගින් ජ්‍යාමිතික හැඩයේ ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම් වසර 7900 පමණ කාලයකට අයත් බවට අනාවරණය විය (Wijeyapala; 1997, 66). 2012 අවසන් වූ කැණීමෙන් ජ්‍යාමිතික ක්ෂුද්‍රශිලා මෙවලම් 3 ක් පමණක් හමු වී ඇත. මෙම ලෙනෙන් හමුවන ක්ෂුද්‍රශිලා මෙවලම් වැදගත් වනුයේ අප්‍රිකාවට පමණක් දෙවෙනි වන පැරණිතම ශිලා මෙවලම් අනාවරණය වීමය. එය වසර 48,000 ක් පමණ පැරණි වේ (Wedage; 2019, 1).

ශ්‍රී ලංකාවේ මධ්‍යශිලා ගල් ආයුධ අතර ජ්‍යාමිතික නොවන ක්ෂුද්‍රශිලා මෙවලම් (Microlith Tools) රැසක් හඳුනාගත හැකි අතර ඒ අතුරින් විශිෂ්ට ශිලා මෙවලමක් ලෙස බලංගොඩ උල් ආයුධය (Balangoda Point) පෙන්වාදිය හැකිය. බලංගොඩ සංයුතියෙන් හමුවන ආයුධවල උල් ස්වරූපයෙන් වැඩිවේ. මෙම ආයුධවල සෑම පැත්තෙම ද්විතීයික හැඩගැසීම් සිදුකොට ඇත (දැරණියගල; 2003, 210). මෙරට ප්‍රාග්ඓතිහාසික මානවයාගේ තාක්ෂණික කුසලතාව මැන බැලීමේ අතිශය ප්‍රයෝජනවත් මෙවලමක් ලෙස බලංගොඩ උල් ආයුධය හඳුන්වාදිය හැකිය (ඡායාරූප 02). බොහෝවිට මෙම

මෙවලම් කණ්ඩායමක නායකත්වය පෙන්නුම් කරන සංකේතයක් විය හැකි බවට අදහසක් ඇත. ශ්‍රී ලංකාවෙන් ඉතා අතලොස්සක් පමණ බලංගොඩ උල් ආයුධ හමුවන අතර එක් ස්ථානයකින් එකක් පමණ වාගේ හමුවීමෙන් ඉහත කාරණය සනාථ වේ. මෙය ජ්‍යාමිතික නොවූ අතර ප්‍රමාණයෙන් කුඩා වේ. මෙම මෙවලම් ඉතා දුර්ලභ වන අතර එසේ දුර්ලභ වන්නට ඇත්තේ එහි පවතින නිර්මාණාත්මක තාක්ෂණික ගති ලක්ෂණ නිසාය. මේවා ඉන්දියාවේ තිරුහෙල්වේලියේ පිහිටි ටෙරි නිධිවලින් ලැබෙන ආයුධ හා කිට්ටු සමානත්වයක් පවතියි. ඕස්ට්‍රේලියාවේ හමු වී ඇති උල් ආයුධ සමහරක් බලංගොඩ උල් ආයුධය හා සමානකමක් පෙන්නුම් කළ ද ඒවා ප්‍රමාණයෙන් විශාල වේ (දැරණියගල; 2003, 210). ලොව අනෙකුත් ප්‍රාග්ඓතිහාසික මානවයින්ගේ ඇවුලියානු සම්ප්‍රදායේ මෙවලම් නිෂ්පාදනය කරන විට ඊට නොදැවෙන ලෙස මෙරට ප්‍රාග්ඓතිහාසික මානවයන්ගේ බලංගොඩ උල් ආයුධය වැනි සංකීර්ණ නිර්මාණයන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කර තිබේ.

මෙම උල් ආයුධය සාමාන්‍ය ස්වරූපය දිය බිඳුවක හැඩයට බොහෝ සෙයින් සමාන වේ. පහළ සිට ඉහළට ක්‍රමානුකූලව සියුම් පතුරු ඉවත් කරමින් උල් හැඩය ලබාගෙන ඇති අතර ද්විතීයික හැඩගැන්වීම් ඉස්මතු කර ඇත. බොහෝවිට මෙය සෙ. මී 3 ක් පමණ දිගින් යුක්ත වේ. මෙතරම් සියුම් ලෙස පතුරු ඉවත් කරන ලද්දේ කෙසේ ද යන්නත් ඒ සඳහා භාවිත උපකරණ පිළිබඳවත් ඇත්තේ ප්‍රභේලිකාවකි. දැනට නිගමනය කර ඇති පරිදි අවශ්‍ය ලෙස සකසාගත් අස්ථි කැබලි හා සතුන්ගේ අං ආදිය උපයෝගී කරගනිමින් අවශ්‍ය සියුම් පතුරු ඉවත් කරන්නට ඇති බවට විශ්වාස කරයි. බලංගොඩ උල් ආයුධය සඳහා යොදාගෙන ඇති පැහැදිලි තිරිවානා (Clear quartz) පහසුවෙන් පාලනය කළ නොහැකි තද භාවය 7 ක ප්‍රතිශතයකින් යුතු අමු ද්‍රව්‍යකි. එම නිසා මෙවෙනි අමුද්‍රව්‍යක් උපයෝගී කර ගනිමින් එවැනි නිර්මාණයක් කිරීම අපහසු වන්නට ඇත. බලංගොඩ උල් ආයුධවල කාලනිර්ණය සලකා බැලීමේදී කුරුවිට බටදොඹ ලෙනෙන් හමු වූ බලංගොඩ උල් අයුධය කාලනිර්ණය අනුව වසර 28,000 - 23,000 කාලයට හා බූන්දලින් හමු වූ එවැනිම මෙවලමක් වසර 28,000කට කාලනිර්ණය වී ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ මධ්‍යශිලා මෙවලම් වැඩි ප්‍රමාණයක් තිරුවානා ඛනිජවලින් සෑදූ මෙවලම් වන අතර ඉතා සුළු ප්‍රමාණයක් සාදා ඇත්තේ කහඳවලිනි. එම ආයුධ අතර දළ පොරෝ ලෙස භාවිත කළ ගල් ආයුධ ඇත. ඒවා රත්නපුර ගල් ආයුධවලින් වෙන්කොට හඳුනාගත නොහැකිය. තවද මිටි හැටියට (hammer stone) භාවිත කළ ආයුධ ද ඇඹරුම් ගල් (grinders) ආදී මෙවලම් ද ලැබේ. මෙම ගල් මෙවලම් සෑම එකක්ම පාහේ සාදා ඇත්තේ කළුගල්වලිනි (Wijeyapala; 1997, 376). මෙම ආයුධ අතර ඇඹරුම් ගල් ලෙස භාවිත කළ මතු පිට හිල්විදි සමතලා ගල් තහඩු (pitted pebbles) ද ඇත (දැරණියලෙ; 2003, 210). මෙම හිල් සහිත කිණිහිර බොහෝවිට කැකුණ වැනි මද වර්ග තලා ගැනීමට ආධාර කොටගත් පතුරුගල් විය හැකිය. එසේ නිගමනය කර ඇත්තේ විශේෂයෙන්ම මෙම ආයුධ හමුවන්නේ කැකුණ බහුලව වැටෙන ප්‍රදේශ ආශ්‍රිතවය. පාහියන්ගල සිදුකරන ලද කැණීම්වලින් ද මෙම හිල් සහිත කිණිහිර ගල් ලැබී ඇති අතර ඒවා ලද ස්තරයන් තුළින් කැකුණ ඇට ලැබීම ද වැදගත් වේ. එසේම මධ්‍යශිලා මෙවලම් සමූහයේ ඇති ඇඹරුම් ගල්, රතු ගුරු ගල්, හුණුගල් හා සායම් වර්ග උරව්වි කිරීම සඳහා යොදාගත් බවට සාධක තිබේ (Wijeyapala; 1997, 377-379). ඉහත සඳහන් කළ හිල් සහිත ගල් නිරිතදිග තෙත් කලාපයේ සමහර ප්‍රදේශවලට පමණක් සීමා වීම හා හිල් සහිත තැලුම් ගල් වියළි කලාපයේ හමුවීම විරළ වීම හැරෙන්නට මෙවැනි ගල් ආයුධවල ප්‍රාදේශීය වශයෙන් පැතිරීමේ වෙනස්කම් දක්නට නොලැබේ. බොහෝ ස්ථානවල තිරුවානා, කහඳ ආදියෙන් නිමවන ලද ක්‍ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම් මෙන්ම සිදුරු කරන ලද බෝල ගල්, ඇඹරුම් ගල් ආදි විවිධ ශිලා මෙවලම් අනාවරණය කරගෙන ඇත. පාහියන් ලෙනේ 1986/87 වර්ෂවල සිදුකළ කැණීමේ දී වසර 37,000 ක ජනාවාස පාංශු ස්තර තුළින් ශිලා මෙවලම් හමු වුව ද ඒවා විධිමත් වර්ගීකරණයකට ලක්කර නොමැත. 2009 වර්ෂයේ සිට 2012 වර්ෂය දක්වා සිදුකළ කැණීමෙන් ද විශිෂ්ට මට්ටමේ ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම් බොහෝ ප්‍රමාණයක් අනාවරණය විය (ඡායාරූප 03). මෙම කාලය තුළ සිදුකළ කැණීම් පාංශු ස්තරය කාලපරිච්ඡේද 4 ක් ඔස්සේ විමර්ශනය කරන ලදී (Wedage; 2020, 4).

A Phase - මධ්‍ය හොලෝසීන (Mid-Holocene) අවධිය - වසර 6,000 - 4,000

B Phase - මුල් හොලෝසීන (Early Holocene) අවධිය - වසර 8700 - 8000

C Phase - අවසානතම ප්ලයිස්ටෝසීන (Terminal Pleistocene) අවධිය - වසර 13000 - 12000

D Phase - අවසන් අදියරයට පෙර ප්ලයිස්ටෝසීන (Lare Pleistocene) අවධිය - වසර 48000 - 34000

(Wedage; 2020, 4).

ඉහත කාලපරිච්ඡේද 4 අනාවරණය වන පරිදි ශිලා මෙවලම් වර්ග රැසක් හමු වී ඇත. එය පහත වගුවෙන් තව දුරටත් පැහැදිලි වේ.

Layer	Flake	Bladelet	Flake Fragment	Chips	Tool	Core	Core Fragment	Hammer	Total
A	351	3	787	1144		22	16		2323
%	15.1	0.1	33.9	49.2		0.9	0.7		100
B	326	6	846	1262		20	10		2470
%	13.2	0.2	34.3	51.1		0.8	0.4		100
C	243	3	773	1639		18	13	4	2693
%	9	0.1	28.7	60.9		0.7	0.5	0.1	100
D	290	13	659	743	3	9	9	4	1730
%	16.8	0.8	38.1	42.9	0.2	0.5	0.5	0.2	100
Total	1210	25	3065	4788	3	69	48	8	9216
%	13.1	0.3	33.3	52	0.03	0.7	0.5	0.07	100

2012 පාහියන් ලෙන් කැණීමෙන් සොයාගත් ශිලා මෙවලම්හි වර්ගීකරණ (මූලාශ්‍රය: Wedage; 2019, 13).

මෙම මෙවලම් 9216 න් පතුරු කැබලි (Chips) සහ පතුරු (Flake) වශයෙන් හඳුනාගත් මෙවලම් වැඩි ප්‍රතිශතයක් දැකගත හැකිය. මෙවලම් නිර්මාණයේදී ස්වභාවික පරිසරයෙන් ලබාගත් ඛනිජ වර්ග භාවිත කර අතර වැඩි වශයෙන් ස්පටික නොහොත් පළිගු ඛනිජ සහ කිරි පැහැති තිරිවාන බහුල වශයෙන් යොදාගෙන ඇත (Wedage; 2019, 13-14). අනෙකුත් ඛනිජ සහ පාෂාණ බතා සුළු වශයෙන් මෙවලම් නිර්මාණය සඳහා භාවිත කොට ඇත.

තෙත් කලාපයේ අලවල පොත්ගුල් ලෙන, අන්තනගොඩ අළලෙන ආදී ප්‍රාග්ඓතිහාසික ස්ථානයන්හි ද ප්‍රාග් මානවයා විසින් භාවිත කරන ලද ශිලා මෙවලම් රැසක් අනාවරණය

කරගත් අතර ඒවායේ තාක්ෂණික රටාවේ සැලකිය යුතු වෙනසක් නොමැත. පොත්ගුල් ලෙනේ තිරුවානාවලින් නිර්මිත පතුරු ආයුධ (flake tools) කහදවලින් නිර්මිත ආයුධ (chert tools) සහ සිදුරු සහිත කිණිහිර (pitted anvils) ආදිය හඳුනාගැනීමට හැකිවිය. ශිලා මෙවලම් සැකසීමේ දී 97% කට වඩා ප්‍රතිශතයක් තිරුවානා භාවිත කර ඇත.

නිගමනය

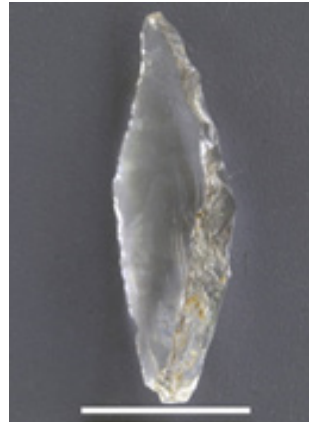
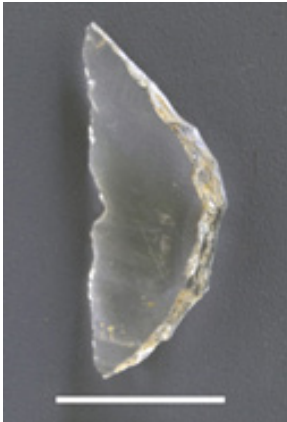
තෙත් කලාපයේ ප්‍රාග් මනාවයා වාසය කළ ගල්ලෙන්වලින් මෙතෙක් අනාවරණය වූ ශිලා මෙවලම් වර්ග කීරීම් සහ කාලනිර්ණ අනුව පැහැදිලි සංස්කෘතික අදියරයන් හඳුනාගත හැකිය. එම සංස්කෘතික අවධි පැහැදිලිව හඳුනාගත හැකි වන්නේ ගල්ලෙන් තුළ තැන්පත්ව ඇති ප්‍රාග් මානවයා විසින් නිර්මාණය කරන ලද ශිලා මෙවලම් නිසාවෙනි. එය පහත ආකාරයෙන් වගු කොට දැක්විය හැකිය (Wijeyapala; 1997, 65-66). පහත වගුව 1990 දශකය සහ ඊට පෙර අවධිවල තොරතුරු මූලික කරගත් වගුවකි.

ස්ථානය	ස්තරය	කාලනිර්ණය	ශිලා මෙවලම් වර්ගය	සංස්කෘතික අවධිය
පාහියන් ලෙන	5 වන ස්තරය	34,000 (BP)	ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම්	මධ්‍යශිලා යුගය
පාහියන් ලෙන	4 වන ස්තරය	33,000 (BP)	ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම්	මධ්‍යශිලා යුගය
		31,000 (BP) 27,200 (BP)		
බටදොඹ ලෙන	7 වන ස්තරය	28,500 (BP) -14,300 (BP)	ජ්‍යාමිතික හැඩයේ ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම්	මධ්‍යශිලා යුගය
බෙලිලෙන	III වන ස්තරය	27,000 (BP) -13,500 (BP)	ජ්‍යාමිතික හැඩයේ ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම්	මධ්‍යශිලා යුගය
බෙලිලෙන	IV වන ස්තරය	13,600 (BP) -12,200 (BP)	ජ්‍යාමිතික හැඩයේ ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම්	මධ්‍යශිලා යුගය

අළුලෙන	3 වන ස්තරය	9,700 (BP)	ජ්‍යාමිතික හැඩයේ ක්ෂු ශිලා මෙවලම්	මධ්‍යශිලා යුගය
පාහියන් ලෙන	3 වන ස්තරය 2 වන ස්තරය	7,900 (BP) 7,680 (BP) - 5,400 (BP)	ජ්‍යාමිතික හැඩයේ ක්ෂු ශිලා මෙවලම්	මධ්‍යශිලා යුගයේ අවසන් කාල පරිච්ඡේදය
බෙලිලෙන	VII වන ස්තරය	3,390 (BP)	ජ්‍යාමිතික හැඩයේ ක්ෂු ශිලා මෙවලම්	මධ්‍යශිලා යුගයේ අවසන් කාල පරිච්ඡේදය
දොරවක ලෙන	II/III වන ස්තරය	2,500 (BP)	විශාල ගල් මෙවලම් සහ වළං කැබලි	මධ්‍යශිලා යුගයේ අවසන් කාල පරිච්ඡේදය සහ නවශිලා යුගය

තෙත් කලාපයේ මෙතෙක් සිදුකළ ප්‍රාග්ඓතිහාසික පර්යේෂණ අනුව මධ්‍යශිලා යුගයේ ජීවත් වූ මානවයා පුළුල් වශයෙන් ඛනිජ සහ පාෂාණ උපයෝගී කරගනිමින් විවිධ හැඩතල සහිත ශිලා මෙවලම් නිර්මාණය කරගෙන ඇත. අර්ධ ජනාවාස වැඩි වශයෙන් තෙත් කලාපය තුළ කේන්ද්‍රගත වීම හේතු කොටගෙන ශිලා මෙවලම් ගොනුවේ බහුවිධ භාවයක් දැකගත හැකිය.

ජායාරූප. 01 බටදොඹ ලෙන් කැණීමේ 7c ස්තරයෙන් සොයාගත් ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම් සහ කුඩා තල ආයුධ, වසර 32,000 - 37,000 ට කාලනිර්ණය කර ඇත. (1980/82) (මූලාශ්‍රය. Perera; 2010, 110).

ඡායාරූප 02. බටදොඹ ලෙන් කැණීමේ 7c ස්තරයෙන් සොයාගත් බලංගොඩ උල් ආයුධයේ මතුපිට පෙනුම සහ ඇතුළේ පෙනුම. වසර 37,000 - 32,000 ට කාලනිර්ණය කර ඇත. (1980/82) (මූලාශ්‍රය. Perera; 2010, 37).

ඡායාරූප 03. පාහියන් ලෙන් කැණීමෙන් සොයාගත් ක්ෂුද්‍ර ගිලා මෙවලම්. (2009) (මූලාශ්‍රය: පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව).

ආන්තික සටහන්

ජ්‍යාමිතික හැඩයේ ක්ෂුද්‍රශිලා මෙවලම් යනු කිසියම් ජ්‍යාමිතික හැඩයක් ලබාගැනීමේ අරමුණින් ආයුධයේ දාර දිගේ ඉතා සියුම් පතුරු ඉවත් කරන ලද පාෂාණ පතුරුය. මේවා හැඩයෙන් වතුරසුය, ත්‍රිපිසියම හා ත්‍රිකෝණ වැනි ජ්‍යාමිතික හැඩයෙන් යුක්ත වේ. මේවා බහුල වශයෙන් සෙ. මී 2-4 පමණ ප්‍රමාණයෙන් යුක්තය (දැරණියගල; 1991, 16).

දැරණියගල, එස්. යූ (2003). ප්‍රාග්ඓතිහාසික සබරගමුව, සබරගමු වංශකථාව, පළමු වෙළුම, (සංස්) පණ්ඩුල ඇදගම සහ සවිමන් උරුගොඩවත්ත, සබරගමුව පළාත් සභාව.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

අදිකාරි, ජී සහ මනමේන්ද්‍ර, කේ. (2012). 'ප්‍රාග්ඓතිහාසික අලවල පොත්ගල් ලෙන' ආචාර්ය පී.ඊ.පී දැරණියගල 39 වන ගුණානුස්මරණය වෙනුවෙන් පැවැත්වූ පුරාපේෂවිවිධත්ව සමුළුව 2012, පර්යේෂණ ලිපි සහ තොරතුරු පත්‍රිකා එකතුව පේෂවිවිධත්ව ලේකම් කාර්යාලය, පරිසර අමාත්‍යාංශය මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, සංස්කෘතික අමාත්‍යාංශය සහ පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය.

Alison Crowther, Siran Deraniyagala, Nikos Kourampas, Ian Simpson, Nimal Perera, Andrea Picin,

Deraniyagala, S.U. (1992). The Prehistory of Sri Lanka, Department of Archaeological Survey, Colombo

Deraniyagala, S.U. (2007). The Prehistory and Proto history of Sri Lanka, The Central Cultural Fund, Colombo

Nicole Boivin, Michael Petraglia & Patrick Roberts (2020) Specialized rainforest hunting by Homo sapiens ~45,000 years ago, NATURE COMMUNICATIONS, <https://doi.org/10.1038/s41467-019-08623-1> | www.nature.com/naturecommunication

Nicole Boivin, Michael Petraglia, Patrick Roberts (2019) Microliths in the South Asian rainforest ~45-4 ka: New insights from Fa-Hien Lena Cave, Sri Lanka. PLOS ONE, California, US. Journals.plog.org

Oshan Wedage, Andrea Picin1, James Blinkhorn, Katerina Douka, Siran Deraniyagala, Nikos Kourampas, Nimal Perera, Ian Simpson,

Oshan Wedage, Noel Amano, Michelle C. Langley, Katerina Douka, James Blinkhorn,

- Perera, H.N. (2010). Prehistoric Sri Lanka - Late Pleistocene Rock shelters and open air Site. London: BAR International Series.
- Vedage, W.M.C.O. (2011). Stratigraphical Analysis of Fa-Hien Cave in Sri Lanka: Comparing Stratigraphy Excavation 1988 and 2009. Pune: Deccan College Post- Graduate and Research Institute.
- Wijeyapala, W.H. (1997). New light on the prehistory of Sri Lanka in the context of recent investigations at cave sites, Thesis submitted for the degree of Ph.D. Peradeniya University: Department of Archaeology.